

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

VENEZUELA V ČASU SVETOVNE GOSPODARSKE KRIZE

Ljubljana, september 2017

LEA ERNSTSCHNEIDER

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Lea Ernstsneider, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Venezuela v času svetovne gospodarske krize, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Juretom Erjavcem,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, 25. septembra 2017

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ZGODOVINSKA DEJSTVA	1
1.1 Hugo Chávez.....	2
1.2 Nicolás Maduro.....	2
2 IDEOLOGIJE.....	3
2.1 Bolivarizem.....	3
2.2 Socializem.....	4
2.3 Demokracija.....	5
3 NARAVNI VIRI	6
3.1 Nafta.....	6
3.2 Zlato	8
4 ZAČETEK KRIZE.....	8
5 KRIZA DANES	9
5.1 Življenjski standard.....	9
5.2 Brezposelnost.....	10
5.3 Pokojninski sistem	10
6 KRIMINAL IN KORUPCIJA.....	11
7 BANČNI SISTEM	14
7.1 Valuta.....	14
7.2 Črni trg.....	16
7.3 Kriptovalute	16
7.4 Inflacija	17

8 IZHOD IZ KRIZE	18
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI.....	20

KAZALO SLIK

Slika 1: Proizvodnja nafte v Venezueli za obdobje zadnjih štiridesetih let	6
Slika 2: Stopnja inflacije v primerjavi z naftnimi prihodki.....	7
Slika 3: Državne rezerve v zlatu v zadnjih desetih letih	8
Slika 4: Zadolževanje privatnega sektorja	9
Slika 5: Gibanje stopnje brezposelnosti	10
Slika 6: Stopnja korupcije v primerjavi z ostalimi državami	11
Slika 7: Indeks percepcije oziroma zaznavanje korupcije	12
Slika 8: Količina denarja M1 v milijonih bolivarjev.....	15
Slika 9: Količina bitcoinov v obtoku (v bolivarjih)	17
Slika 10: Stopnja inflacije v Venezueli	18

UVOD

V zaključni nalogi bom poiskala vzroke, podrobneje raziskala posledice in poskušala na enostaven način predstaviti objektivno mnenje za rešitev najbolj svetovno odmevajoče ekonomsko-gospodarske krize, najbogatejše države Južne Amerike – Venezuele. Želim se vživeti v voditelja Huga Chaveza in poskusiti zadevo pogledati iz različnih perspektiv. Idejno se bom približala razmišljanju Nicolása Madura in poskusila objektivno razumeti tako državo kot ljudstvo. Venezuela je na razpotju – je to začetek konca narkodiktature ali začetek Severne Koreje na Karibih? Inflacija je višja kot v Zimbabveju, stopnja nasilne smrtnosti je podobna tisti v Siriji in pomanjkanje virov je na katastrofalni ravni, ki sega v obseg nekaterih podsaharskih afriških držav. Demokracija je v težavah. Vodje opozicije so zaprti, izgnani ali odstranjeni, njihovi potni listi so razveljavljeni in režim je pokončal svobodni tisk, saj ima v lasti večino medijev. Navsezadnje luči izhoda iz kriznega tunela ni videti.

Vse se je začelo s teorijo, ki kapitalizem označuje za slabega in ki privatno lastnino in delovno silo posplošuje, jo zaničuje. Ena prvih Chávezovih socialističnih dejanj je bila odločna in strateška. Posegel je po ozemlju, zavzel in nacionaliziral je na tisoče industrijskih objektov in podjetij, ki so nekoč krojila usodo Venezuele. Polastil se je vseh podjetij in taktično vpeljal lastništvo nad celotnim energetskega omrežjem. S preusmerjanjem pozornosti je korak za korakom prevzemal nadzor nad proizvodnjo nafte, sredstva pa je namenil socialnim projektom ter lastnim interesom. Danes nafta z razpolovljeno ceno za Venezuelo pomeni edini način ustvarjanja prihodkov. Tako je država, ki proizvaja in prodaja le še nafto, tako rekoč ostala brez denarja, državljanji pa so brez vsega. Nekdaj rodovitna zemlja je razlašena in nekoč razvita agrokultura je danes opuščena, je le misel ali ideja. Berwick (2016b) meni, da je država izgubila nadzor nad situacijo – politična nestabilnost se stopnjuje, zaupanje v vlado pa je za ljudstvo že zdavnaj izgubilo pomen. Stopnja dolga in stroškov, ki nastajajo, za vlado ne pomeni pravega izziva, saj stroje za tiskanje denarja poganja vladni generator. Razvrednotenje valute, fiksiranje cen dobrin in absurda inflacija nad ljudmi ustvarjajo še dodaten pritisk. Kriminal je postal glavni vladni nadzorno-kontrolni organ. Hall (2017) je poročal, da kriminalci brez kaznovanosti kjerkoli in kadarkoli ugrabljajo, ubijajo, medtem ko vlada pošilja svoje agente v javnost, da kaznujejo neupoštevanje znakov prepovedanega kajenja in nošenja orožja.

1 ZGODOVINSKA DEJSTVA

Ozirajoč se na strahote, diktaturo, boje za oblast in nadzor bi omenila, da je od leta 1830 pa vse do danes predsedovanje in upravljanje države zamenjalo vrtočlavih 63 različno politično usmerjenih predsednikov. Največ pozornosti bi namenila Hugu Chávezu in Nicolásu Maduri, saj sta zaslužna za veliko sprememb, predvsem za preoblikovanje države v Bolivarsko republiko Venezuelo. Venezuela se je sprva imenovala Država Venezuela (šp. *Estado de Venezuela*, 1830–1864), nato Združene države Venezuele (šp. *Estados Unidos de Venezuela*, 1864–1953), potem Republika Venezuela (šp. *República de Venezuela*, 1953–1999), od 1999

do aktualnosti pa se imenuje Bolivarska republika Venezuela (šp. *República Bolivariana de Venezuela*). Država je bila med 19. in 21. stoletjem precej vpeta med vojaško in osvobodilno politiko, kar ji nikakor ni dalo možnosti rasti in razvoja meni Lagarde (2017). Šele proti koncu 20. in na začetku 21. stoletja se je pričela izrazito kazati zavzetost za demokracijo, nato pa je s prevzemom oblasti 62. predsednika Cháveza ideja o svobodni demokratični državi ugasnila (Sehested, 2017).

1.1 Hugo Chávez

Hugo Rafael Chávez Frías je državi predsedoval od 14. aprila 2002 do 5. marca 2013. Znan je bil tudi kot poveljnik (šp. *El Comandante*) in pod geslom Chávez je ljudstvo (šp. *Chávez es el pueblo*). Rodil se je v delavski družini 28. julija 1954 in bil že v mladosti podvržen vojaški ideologiji. Postal je poklicni vojaški oficir in kmalu spoznal, da mu tedanji politični sistem Rafaela Caldere oziroma ideologija in delovanje treh političnih strank (šp. *Pacto de Puntofijo*) ne ustreza. Sklenil je, da se bo podal v politiko in skušal uvesti spremembe. Leta 1977 je tajno ustanovil venezuelsko osvobodilno ljudsko armado, jo širil in izpopolnjeval, nakar je leta 1982 nastalo politično in socialistično gibanje imenovano *Movimiento Bolivariano Revolucionario 200* (v nadaljevanju MBR-200). Ideja je zorela dolgih 10 let, nakar je leta 1992 Cháveza opogumila za vojaško-civilni državni udar takratne demokratične vlade predsednika Carlosa Andresa Pereza, a brez uspeha. Istega leta je z lojalno podporo skoraj desetine venezuelskih vojaških sil poskušal ponovno, vendar spet neuspešno. Cháveza so zaprli, a cena prostosti je bila visoka, saj ga je stala vojaške uniforme. Potr in zavržen, a z železno voljo, se je odpravil v svet, iskal somišljenike ter podporo in neustavljivo širil svojo revolucionarno bolivarsko ideologijo oziroma bolivarizem. Idejno se je ujel s kubanskim predsednikom Fidelom Castrom. Ustanovil je politično stranko imenovano Gibanje peta republika (šp. *Movimiento V República – MVR*). Chávezova velika želja je bila, da bi z reformo ustave Bolivarsko republiko Venezuelo preoblikoval v Socialistično republiko Venezuelo. Leta 1999 je bil izvoljen kot 63. predsednik. Takoj je pričel s preurejanjem 26. ustave, ki je bila uradno sprejeta decembra istega leta, zamenjala pa tedanjo iz leta 1961, ki je bila v zgodovini države najdlje veljavna. Sprva se je dokument imenoval Bolivarska ustava (šp. *Constitución Bolivariana*), saj pravijo, da ideološko temelji na politični filozofiji Simona Bolivarja in bolivarizmu. Ustava Constitution of the Bolivarian Republic of Venezuela (Wilpert, b.l.), ki je v veljavi še danes, s kar 350. členi spada med eno najobsežnejših, najbolj zapletenih in najbolj celovitih ustav na svetu. Eden zanimivejših členov ustave je, da se predsedniški mandat podaljša iz petih na šest let oziroma je mandat z dopolnilom iz leta 2009 celo brez omejitve.

1.2 Nicolás Maduro

Nicolás Maduro Moros je sin vplivnega sindikalnega voditelja, ki se je rodil 23. septembra leta 1962 v Caracasu. Državi predseduje od 19. aprila 2013. Svojo politično kariero je pričel že v srednji šoli kot predsednik združenja študentov, vendar podatki kažejo, da ni nikoli diplomiral, mnogim pa je ostal v lepem spominu. V zgodnjih devetdesetih letih se je Maduro

pridružil gibanju MBR-200, ki je pripravljalo kampanjo za Chávezovo osvoboditev. Mož z močnimi brki, ki bi ga z lahkoto zamenjali s postavnim latinskoameriškim natakarnjem, je sprva želel postati slaven roker kot njegovi vzorniki Led Zeppelin, a je pristal kot voznik mestnega avtobusa. Z bodočo soprogo, državno tožilko Cilia Flores, sta leta 1994 taktično izpeljala oprostitev in izpust Huga Cháveza, ki je takrat prestajal zaporno kazen zaradi neuspelega državnega udara. Ko je Chávez leta 1998 prišel na oblast, se je Maduro začel vzpenjati. Leta 1999 sta skupaj snovala ustavo, leta 2000 je postal poslanec narodne skupščine in nato postal predsedujoči zakonodajnemu telesu. Leta 2006 ga je predsednik Hugo Chávez imenoval za zunanjega ministra in Maduro je takrat uspelo umiriti napete odnose s sosednjo Kolumbijo. Oktobra 2012 je bil imenovan za podpredsednika države. Po smrti karizmatičnega voditelja Cháveza, ki je s svojim delom in nastopi vedno znova navdihoval celotno Latinsko Ameriko in svet, je pričel z naskoki na predsedniški stolček, s čimer bi bil vzor svojemu ideološkemu očetu. Po besedah Whistler (2017) naj bi ga reinkarniran v ptiča nagovoril sam duh Huga Cháveza. V svoji predvolilni kampanji ga je omenil nekaj tisočkrat. Šest tednov po Chávezovi smrti so razglasili izide predčasnih predsedniških volitev. Po podatkih volilne komisije je voditelj osebni adut prepričal volivce le za pičlih 1,8 %. Zaradi tako majhne razlike glasov in na podlagi zelo hitro uprizorjenega slavja Madurovega tabora, se je zelo hitro izkazalo, da bi lahko prišlo do nepravilnosti. Opozicijski tabor je nemudoma zahteval ponovno štetje glasov – volilni komisiji so poslali okoli 3.000 volilnih prevar. Prvak opozicije Henrique Capriles je s polnim zagonom pričel z aktivnostmi. Ljudi je poslal na ulice, pričeli so se neredi in protesti, govorilo se je celo o teorijah zarote. Začela se je globoka in mračna politična kriza, ki ji še danes ni videti konca. Madurov predsedniški mandat se izteče leta 2019 (Young, 2017).

2 IDEOLOGIJE

2.1 Bolivarizem

Bolivarizem kot ideologijo oziroma niz doktrin je razvil Hugo Chávez, od koder izvira tudi drugo ime – chavizem (Moriarty, 2017). Primarno je poimenovan po Simonu Bolivarju, venezuelskem generalu in osvoboditelju iz španske monarhije iz 19. stoletja, ki je vodil boje neodvisnosti po vsej Južni Ameriki. V zadnjih letih je bila to najpomembnejša politična manifestacija v vladi Venezuelskega predsednika Huga Chaveza, ki se je na začetku svojega predsedovanja imenoval za bolivarskega patriota in kot del bolivarske revolucije v vsakodnevni zadevah uporabljal interpretacijo nekaterih bolivarskih idealov, vključujoč ustavo iz leta 1999, ki je Venezuelo spremenila v Bolivarsko republiko Venezuelo ter druge ideje, kot so bolivarska šola, bolivarska družba in bolivarska univerza in podobno. Izraz bolivarizem je uporabljen kot simbol domnevnega latinskoameriškega protimperemalističnega boja in tudi v zvezi z ideologijo latinskoameriške politične enotnosti. Glavna načela, iz katerih so se razvili temelji bolivarizma, so bila južnoameriška ekonomska in politična suverenost (antiimperializem), lokalna politična udeležba prebivalcev s pomočjo popularnih glasov in referendumov (participativna demokracija), gospodarska samozadostnost (potrošniške dobrine in tako dalje), spodbujanje nacionalne etike patriotskega

mišljenja, pravičnost distribucije (Južne Amerike) obsežnih naravnih virov in odprava korupcije. Chávezova različica bolivarizma je zelo podobna idealom Simona Bolivarja in tudi zapisom marksističnega zgodovinarja Federica Brita Figueroa. Kasneje v svojem življenju bi Chávez priznal, da glavno vlogo bolivarizma igra prav demokratični socializem – oblika socializma, ki v gospodarstvu zahteva in vključuje demokratične modele in institucije. Chávez je izjavil, da podpira demokratični socializem, ki je integriran v bolivarizem, in zelo jasno izrazil, da mora človeštvo sprejemati novo vrsto socializma, ki je humanističen, in nikakor ne takšnega, ki bo izkoriščal ljudi. V nagovoru na četrtem srečanju vrha o socialnem dolgu v Caracasu je svoje stališče ponovil. V preteklosti južnoameriških držav ni bilo splošno sprejetih opredelitev pravilne uporabe izrazov bolivarizem ali bolivarist. Mnogi voditelji, gibanja in stranke so v 19. in 20. stoletju izraza nejasno uporabljali za svoje delovanje. Samooklicani bolivaristi trdijo, da sledijo splošni ideologiji, izraženi v bolivarskih besedilih. Bolivarizem v svoj koncept idej kot temelj vključuje ustanovitev mednarodnega združenja z glavnim ciljem zaščite hispanoameriškega ozemlja pred kakršnimkoli vmešavanjem, posegi ter ekonomsko prevlado s strani ostalega sveta, zlasti Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA). Na teh predpostavkah je nastalo združenje Velika Kolumbija (šp. *Gran Colombia*), ki je del Nove Granade in jo sestavljajo Venezuela, Kolumbija, Panama, Ekvador, severni Peru, zahodna Gvajana in severozahodna Brazilija. Chávezov potencial, oster fokus na realnost in vizija so ustvarili bolivarsko gibanje, ki bo v prihodnosti komurkoli preprečilo apetite interesov do venezuelskih naravnih virov, delovne sile in trga.

2.2 Socializem

Idejno so glavne značilnosti socializma zagotoviti vsem ljudem osnovne življenjske potrebe (prebivališče, izobrazba, zdravstvo) in jih pripisati v dobrobit ljudem (Smith, 2017). Teoretično naj bi socializem odpravil družbene razrede, bazirane na lastništvih. Zamisel je precej idealistična. Puschak (2015) bi jo označil tudi za utopijo, iz česar izhaja zgodnja oblika socializma, tako imenovan utopični socializem. Potrebno je opozoriti, da popolnoma socialistična država nikoli ni obstajala, temveč le izpeljanke različnih družbenoekonomskih sistemov (Siegel, 2017). Pojavi se vprašanje, zakaj so se določene socialistične države razvile prej kot druge. Prav zato, ker ima socializem, tako kot vsak drug politični sistem, mnogo različnih oblik. Najbolj razširjeni obliki sta socialna demokracija in marksizem oziroma leninizem. Socialna demokracija temelji na enakih pravicah in možnostih ljudi, državnem socialnem sistemu in kapitalistični ureditvi gospodarstva, ki je danes izrazita na Švedskem ali v ZDA pri Bernieju Sandresu. Tudi Singh Rathore (2017) omeni, da je socialna demokracija zelo razširjena v skandinavskih državah. Marksizem oziroma Leninizem prioritizirata vladno diktaturo, ki dobrobit vlade enači z dobrobitjo ljudstva, kar pomeni, da močno zmanjšujeta življenjski standard prebivalstva v dobrobit države. Ta oblika socializma je razširjena v Rusiji, na Kitajskem in Kubi. Pri njem prihaja do kršitev človekovih pravic, kot so moderno suženjstvo in uradno pregledovanje javnosti namenjenih del s strani radia, televizije, časopisja in drugih medijev. Tudi Hugo Chávez se je s prihodom na oblast poslužil omenjenih postopkov in Venezueli kot državi prinesel veliko koristi. Zaradi njegovih besed in dejanj ga je ljudstvo

vzljubilo, za večino je postal heroj in se zapisal v venezuelsko zgodovino. Do neke mere je odpravil revščino, ljudem dal možnost in jim pokazal pravo dimenzijo pravice (Bolshevik, 2017).

2.3 Demokracija

Če izraz demokracija premerimo s fundamentalne perspektive opazimo, da gre za univerzalen, ne kompleksen ideal, ki temelji na skupnih vrednotah, ki jih ljudje sprejemajo po vsem svetu, ne glede na kulturne, politične, družbene in gospodarske razlike. Že sam pomen besede demokracija predpostavlja temeljne pravice posameznika do državljanstva, svobode, enakosti, preglednosti in odgovornosti, upoštevajoč spoštovanje pluralnosti stališč. Uveljavlja se ob interesu države, ne sme pa odstopali od mednarodno priznanih načel, norm in standardov. Demokracija kot ideal je namenjena ohranjanju in spodbujanju dostojanstva in temeljnih pravic posameznika, doseganju socialne pravičnosti, spodbujanju gospodarskega in družbenega razvoja skupnosti, krepitvi integritete družbe ter razvoju klime, ki je ugodna za mednarodni mir. Kot oblika vlade je najboljši način za doseg ciljev in je tudi edini politični sistem, ki ima sposobnost samoregulacije. V idealnem okolju demokracija temelji na pravu in upoštevanju človekovih pravic, česar pri Venezueli zaradi vpliva korupcije ne moremo trditi. Demokratična država in njeni ljudje so v tesni korelaciji z zakoni. Ključni element pri njenem uresničevanju je izvajanje rednih, svobodnih in poštenih volitev, ki omogočajo izražanje volje. Omogoča civilne in politične pravice, pravice do glasovanja ter izvolitve, pravice do svobode izražanja in zbiranja ter dostop do informacij, pravico do organiziranja političnih strank in izvajanje političnih dejavnosti. Del demokracije je tudi učinkovita, poštena in pregledna vlada, ki jo ljudje izberejo svobodno in je odgovorna za upravljanje vseh javnih zadev. Pravosodne institucije in neodvisni, nepristranski in učinkoviti nadzorni mehanizmi so glavni stebri za pravno državo, na kateri temelji demokracija. Dostop do upravnih in pravnih sredstev je zagotovilo spoštovanja pravil, izboljšanja tako poštenosti postopkov državnih organov, kot predstavnikov javne oblasti oziroma vsakega člana družbe. Svoboda mnenja in izražanja je temeljna pravica vsakogar. Neločljivo je povezana s človekovim dostojanstvom in osebno izpolnitvijo, hkrati pa je temelj demokracije, pravne države, miru, stabilnosti, trajnostnega in vključujočega razvoja ter udejstvovanja v javnem življenju brez poseganja v mnenje, iskanje, prejemanje in posredovanje informacij in idej prek kateregakoli medija. Demokracija bi morala podpirati demokratična načela v mednarodnih odnosih in izražati solidarnost z demokratičnimi vladami in nedržavnimi akterji, kot so nevladne organizacije, ki delujejo na področju demokracije in človekovih pravic, ter razširiti solidarnost do tistih, ki so žrtve kršenja človekovih pravic (The Inter - Parliamentary Union, 1998).

3 NARAVNI VIRI

3.1 Nafta

Črno zlato ali nafta je v Venezueli glavni naravni vir. Po odkritju njenih velikih količin leta 1922 je Venezuela do leta 1928 postala in ostala do danes največji izvoznik nafte. Ima največ naftnih nahajališč in kar 20 % svetovnih naftnih rezerv. Po mnenju Prashant (2017), je do leta 1950 potreba po nafti krepko naraščala, med drugim tudi zaradi 1. in 2. svetovne vojne. Zaradi tega se je država finančno zelo podkrepila. S povečanjem izvoza nafte iz bližnjem vzhodu se je povpraševanje nenadoma zmanjšalo, kar je povzročilo, da je cena pa upadla, proizvodnja pa je ostala enaka, kar je eden izmed glavnih vzrokov za padec razmer v državi. V šestdesetih letih 19. stoletja so tako države Venezuela, Iran, Saudska Arabija, Irak in Kuvajt morale skovati novo strategijo. Leta 1960 je nastala organizacija *Organization of the Petroleum Exporting Countries* (v nadaljevanju OPEC) s sedežem na Dunaju (1965), ki naj bi ceno nafte regulirala s ponudbo nafte na trgu. Cena nafte leta 1970 je bila le 3,4 ameriškega dolarja (v nadaljevanju USD) za sodček, nato pa je arabsko-izraelska vojna privedla do prenehanja trgovanja arabskih OPEC in drugih držav z ZDA, kar je do leta 1980 globalno ceno nafte povzdignilo na 37 USD za sodček. Kot je razvidno iz Slike 1, je Venezuela takrat proizvodnjo povečala, prihodek tako povečala celo za štirikrat, kar je državo gospodarsko povzdignilo. Verzel v letu 2003 prikazuje veliko stavko, ki so jo zaradi nacionalizacije naftnega sektorja izvedli delavci v sodelovanju z opozicijo.

Slika 1: Proizvodnja nafte v Venezueli za obdobje zadnjih štiridesetih let

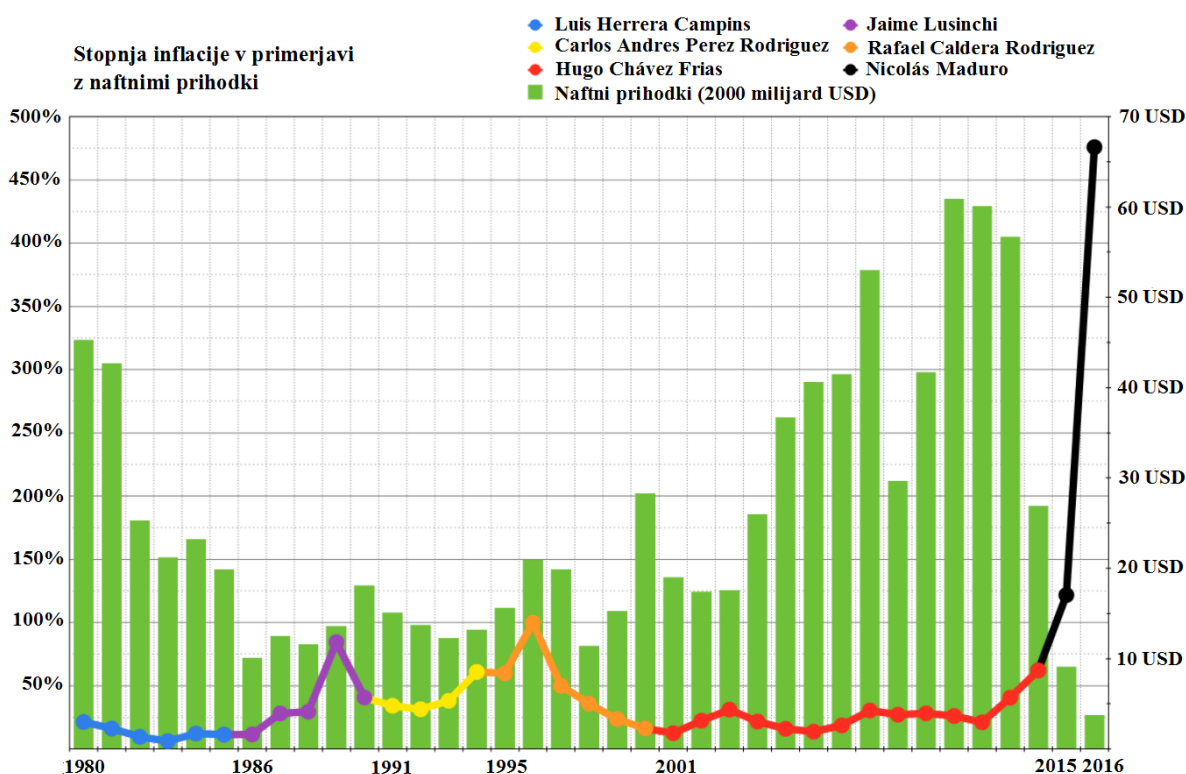

Vir: A. Fernandes, *Venezuela Crude Oil Production*, 2017f.

Članice organizacije OPEC so dvig cene nafte izkoristile in kršile dogovor, tako da so proizvodnjo povečale. Povpraševanje je bilo zaradi upočasnitve razvoja svetovne gospodarske

rasti še vedno v upadu. Leta 1986 je bila cena sodčka nafte 14 USD, stanje pa se ni dosti izboljšalo do leta 1999, ko sta državi v razvoju, Indija in Kitajska, pričeli z vlaganji v razvoj dežele in s tem dvignile povpraševanje. Hugo Chávez je z izkupičkom nafte prodaje pričel z izvajanjem strategije sofinanciranja socialnih programov, ki je privedla do prevelike porabe. Na daljši rok se je izkazala za nekorektno. Barkindo (2017) meni, da se je ravno zaradi tega državni dolg dramatično povečal in tudi Chávezov naslednik Maduro stanja ni mogel izboljšati. Prišlo je do propada velikih podjetij v privatnem sektorju. Cena nafte je kasneje zopet zaznamovala padec, v zadnjih dveh letih je upadla za kar 70 %, kar je ohromilo celotno državo (Harris, 2017). Slika 2 prikazuje, kako je po letu 2011 zaznamoval promet nagel padec prodaje nafte v nasprotju s stopnjo inflacije v državi, ki pa je s prihodom Nicolása Madura le še strahovito poskočila.

Slika 2: Stopnja inflacije v primerjavi z naftnimi prihodki

Vir: P. Mccarthy, *Venezuela crisis: learning from a nations's complete economic collapse*, 2016.

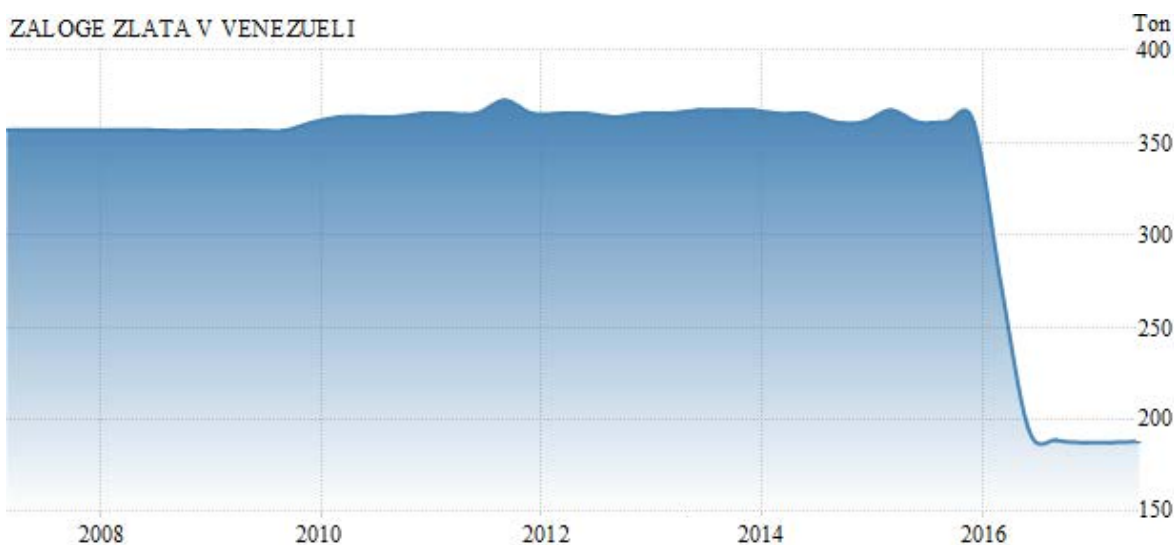
Država in prebivalstvo se v zadnjih letih srečujeta z največjo socialno, gospodarsko in politično krizo v svetu doslej. Nekdanji predsednik Hugo Chávez je tedanji 70 % izvoz nafte povečal na 98 %, kar pa je privedlo da nezmožnosti vlade uvoza celo najosnovnejših človekovih potrebščin, država z izvozom nafte zasluži namreč toliko, da komajda poravna svoj dolg. Zadnja leta je država javni dolg odplačevala z zunanjimi rezervami v zlatu in USD, ki pa počasi kopnijo. Venezuela je imela še leta 2011 za okoli 29 milijard USD zunanjih rezerv, ki pa so z nižjimi cenami nafte v zadnjih letih in še večjo rastjo inflacije začele kopneti. Tako

je sedaj v zunanjih rezervah le še 9,5 milijard USD, v letu 2017 pa mora država plačati za slabih 8 milijard USD zapadlega dolga, je poročala Milne (2017).

3.2 Zlato

Po podatkih World Gold Councila aprila 2017 ima Venezuela v lasti 173,6 ton zlata, kar je 5,8 % njenih deviznih rezerv, s čimer zaseda 25. mesto na lestvici svetovnih držav. Od leta 2000 do konca leta 2015 je imela v povprečju 345 ton, v prvi polovici leta 2016 celo 361 ton, na kar pa so zaloge tako pošle. Durden (2017) navaja, da je Maduro 1,4 milijone unč zlata zamenjal za natanko milijardo USD z namenom rešitve gospodarstva pred propadom, v resnici pa naj bi šlo za navidezno menjavo in ukano. Kongres dolžniške zamenjave in zaveze zlata ni izrecno odobril. Venezuelci naj bi še nekaj časa plačevali precej visoke obresti. Kot je razvidno iz Slike 3 se je v prvem kvartalu leta 2016 zaloga zmanjšala za 25 %, v drugem pa še za dodatnih 29 %. Zaloge zlata so se v zadnjih dveh letih zmanjšale za 48 %, kar nakazuje težak ekonomsko-gospodarski položaj države. Velika količina denarja iz zlatih rezerv je bila namenjena uvozu dobrin je poročala DeFotis (2017).

Slika 3: Državne rezerve v zlatu v zadnjih desetih letih

Vir: A. Fernandes, Venezuela Gold Reserves, 2017g.

4 ZAČETEK KRIZE

Chávezova ideja o nacionalizaciji kmetijskega in naftnega sektorja je kmalu naletela na nasprotovanje pri drugi strani ljudstva – intelektualcih, eliti in privatnem sektorju, ki jim je sistematično odvzel premoženje in ga razdelil revnim. Briganti (2017) poroča, da je nacionaliziral glavna vira financiranja elitne družbe, in sicer kmetijstvo ter naftno industrijo. Razlastnil je veleposestnike, zemljo razdelil, a prizadevanja za napredek in razvoj so bila

zaman. Poteza se je izkazala za neustrezno, saj je bila nagla in nepremišljena, kar nakazuje tudi drastično povečanje zadolževanja privatnega sektorja (Slika 4).

Slika 4: Zadolževanje privatnega sektorja

Vir: A. Fernandes, *Venezuela Private Sector Credit*, 2017h.

Revni so zemljo dobili, a niso imeli ne sredstev ne podpore države za njeno obdelavo. Nacionalizacija nafte industrije se je izkazala še za hujšo napako. Smith (2013) je zapisal, da je opozicija leta 2002 in 2003 s poskusom državnega udara in mogočnimi stankami navidezno pritisnila na državo, a Chávez se je na situacijo odzval s precej nenavadno potezo. Odpustil je 18.000 delavcev državne naftne službe (šp. *Petróleos de Venezuela – PDVSA*) in jih nadomestil s svojimi privrženci, ki za naloge in vzdrževanje industrije niso bili usposobljeni. Za trenutek se je zdelo, da je Chávezu uspelo obdržati nadzor, vendar se je pri uvedbi fiksnega deviznega tečaja za bolivar in vezavi na USD izkazalo, da so bile poteze neuspešne, saj je iz države v zadnjih nekaj desetletjih odteklo že 300 milijard USD državnih sredstev (Smith, 2014).

5 KRIZA DANES

5.1 Življenjski standard

Smith (2016) razkriva, da ljudje živijo pod pragom revščine. Zaradi pretrganih uvoznih poti in ostalih vladnih varčevalnih ukrepov, po nekaj ur v dolgih vrstah čakajo na osnovne življenjske potrebščine, ostanke hrane pa iščejo tudi po smeteh. Njihovi hladilniki so prazni, iz olupkov kuhajo juhe. Primanjkuje jim mleka, moka, jajc, krompirja, mesa, celo toaletnega papirja in ostalih pripomočkov za doseganje higienskega minimuma je poročal Hall (2014). Zaradi klimatskih sprememb so deležni velikega pomanjkanja pitne vode, ki jo dostavljajo le enkrat tedensko in še to le v glavno mesto Caracas. Upad voda pomeni motena delovanja

hidroelektrarn, ki predstavljajo kar 60 % njihovih virov električne energije. Vlada zaradi varčevanja povzroča vsakodnevne več urne izpade elektrike. V bolnišnicah so zaloge zdravil na kritičnem nivoju – prag sanitarno zdravstvenih pogojev je presežen. Zaradi pomanjkanja zvezkov otroci ne hodijo v šole, ni celo papirja, da bi jim učitelji izdali spričevala. Ljudje v javni upravi imajo le dvodnevni delovni teden. Lakota sili prebivalce, da jedo tudi pse, mačke, celo golobe. Z namenom izboljšanja prehrambne krize je vlada v Venezueli leta 2016 sprejela sklep, da lahko kogarkoli, ki je zaposlen v privatnem ali javnem sektorju, pozove na 60 dnevno prisilno delo v kmetijskem sektorju. Delavec bo delal za enako plačilo, potem pa se bo lahko vrnil na svoje prejšnje delovno mesto (Ochs Sulzberger, 2017).

5.2 Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti v Venezueli se je leta 2016 povečala iz 7,1 v marcu na 7,3 % v aprilu, naznanja Pereda (2017). Glede na politično-gospodarske razmere ter negotovosti, je brezposelnost v regiji relativno nizka, situacija se iz leta v leto celo izboljšuje (Fernandes, 2017a). V obdobju med letoma 1999 in 2016 (Slika 5) je brezposelnost v povprečju znašala 10,62 %. V februarju 2003 je dosegla najvišjo vrednost (20,7 %), rekordno nizka pa je bila leta 2015, in sicer 5,5 %.

Slika 5: Gibanje stopnje brezposelnosti

Vir: A. Fernandes, Venezuela Unemployment Rate, 2017d.

5.3 Pokojninski sistem

V letu 2016 so socialne naložbe znašale 73 %, kar je za en odstotek in pol več kot v letu 2015. Korekcija minimalnega mesečnega dohodka je bila petkratna v prid ljudem in skupaj povečana že za 536 %, je navedel Durden (2017). V sistem socialne varnosti oziroma pokojninski sistem je danes vključenih 9 od 10 starejših odraslih. V zadnjih dvanajstih letih je število prejemnikov pokojnine zraslo za 472 %. Med socialne programe so spadale tudi obnove 335.000 hiš v

programu (šp. Barrio Nuevo/Barrio Tricolor) in izgradnja 359.000 novih stanovanj, ki jih je postavil Nacionalni stanovanjski register Venezuele (šp. Gran Misión Vivienda Venezuela – GMVV). Nastali so lokalni odbori za oskrbo in proizvodnjo (šp. Comité Local de Abastecimiento y Producción – CLAP). Gre za obliko popularne organizacije, ki se odziva na potrebe po ustvarjanju novega sistema proizvodnje osnovnih predmetov in njihove distribucije med lokalnimi skupnostmi. Od ustanovitve 3. aprila 2016 pa do konca leta je bilo dostavljenih 351.674 ton hrane, ki je bila razdeljena 1.945.441 družinam. Njen cilj je bil v prvem četrletju leta 2017 doseči šest milijonov gospodinjstev. Poleg tega naj bi nastale prodajalne, ki bodo poskušale razširiti ponudbo komplementarnih izdelkov po poštenih cenah.

6 KRIMINAL IN KORUPCIJA

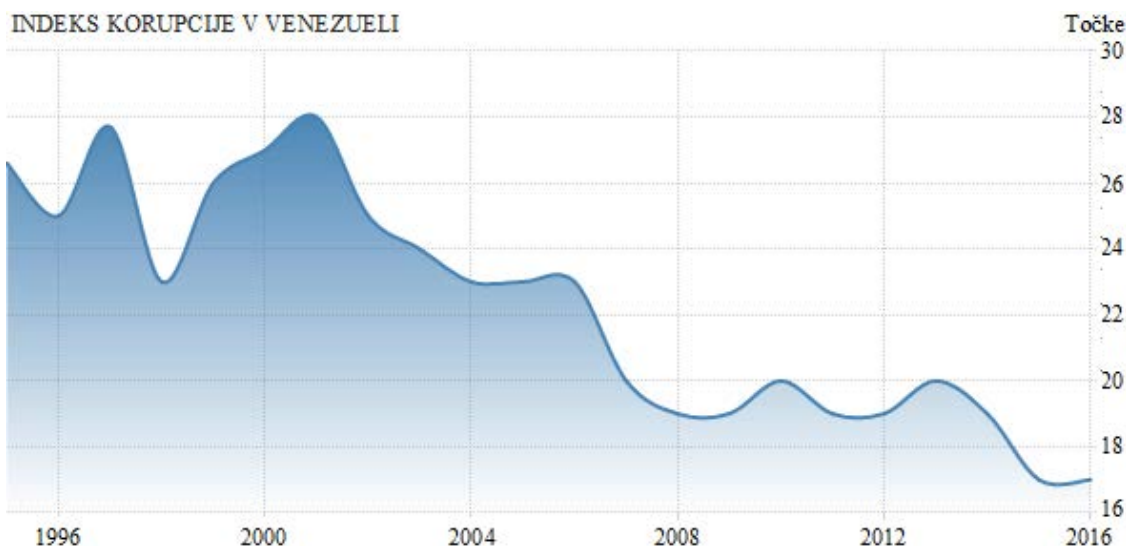
Podrobneje bi pregledali tematiko, s katero se državljani srečujejo dnevno – korupcijo. V Venezueli predstavlja korupcija glavno oviro za razvoj in rast podjetij, je pojasnil Souag (2016). Večina sektorjev v venezuelskem gospodarstvu trpi zaradi endemične korupcije, zaradi zelo politiziranega in neučinkovitega pravosodja, ki je neučinkovito pri preprečevanju korupcije in nekaznovanosti. Venezuelski pravni okvir kriminalizira več kaznivih dejanj korupcije, vključujoč izsiljevanje, aktivno in pasivno podkupovanje ter zlorabo položaja. Zanimivo je, da pravni okvir države ne vključuje prepovedi podkupovanja tujih uradnikov. Uveljavljanje protikorupcijske zakonodaje v državi je zelo šibko, vladni uradniki pa nekaznovano sodelujejo v korupcijskih praksah in poslih. Plačila za podkupovanje in olajševanja postopkov oziroma procesov so največkrat v obliki plačil. Darila v zameno za neupravičeno prednost so v skladu z venezuelsko zakonodajo, vendar se praksa kršitev s plačili v večini sektorjev ponavlja. Če primerjamo stopnjo korupcije javnega sektorja v Venezueli z ostalimi 176. državami, zlahka opazimo, da je že nekaj časa na dnu, in sicer na 166. mestu. Časovno gibanje po lestvici pa prikazuje Slika 6. Indeks zaznavanja korupcije, ki ga prikazuje Slika 7, jasno pokaže, da je moč korupcije mogoče zlahka zaznati.

Slika 6: Stopnja korupcije v primerjavi z ostalimi državami

Vir: A. Fernandes, *Venezuela Corruption Rate*, 2017b.

Slika 7: Indeks percepcije oziroma zaznavanje korupcije

Vir: A. Fernandes, *Venezuela Corruption Index*, 2017c.

Podjetja, ki se ukvarjajo z venezuelskim sodstvom, so izpostavljena visokim tveganjem korupcije. Najbolj izpostavljene so pokojninske institucije. Sodišča niso neodvisna in so pod močnim političnim vplivom, kar se je pričelo z Chávezovo oblastjo. V letu 2013 je Vrhovno sodišče zaradi strahu pred maščevanjem kar 94 % državnih primerov odločilo v korist vlade. Poslovodni delavci ugotavljajo, da je pravni okvir za reševanje sporov in izpodbojne uredbe izredno neučinkovit. Podjetja se morajo zavedati, da korupcijsko in neučinkovito sodstvo predstavlja oviro za reševanje trgovinskih sporov. Izvajanje pogodb v Venezueli je manj zamudno, vendar dražje glede na regionalna povprečja (Sehested, 2017).

Varnostni aparat ima visoko stopnjo tveganja korupcije, policija pa se uvršča med najbolj skorumpirane institucije v državi. Podjetja sposobnost zaščite pred kaznivimi dejanji in kršitvami zakona policije ocenjujejo kot zelo slabo. Večina podjetij v Venezueli je za varnost pripravljena plačati, medtem ko kriminal in kraje predstavljajo glavne omejitve za poslovanje. Policisti so slabo usposobljeni in financirani. Imenovanja v organe kazenskega pregona včasih temeljijo na neprofesionalnih merilih, ne upoštevajo nekaznovanosti, v nekaterih primerih pa se lahko upoštevajo tudi lojalnosti strank (Sehested, 2017).

Sektor javnih storitev vsebuje visoko stopnjo korupcije. Javne institucije so precej nejasne in nepredvidljive, sam regulativni sistem pa trpi zaradi korupcije in pomanjkanja preglednosti. Poročila o neregularnih plačilih in podkupninah so skopa, podjetja pa se pogosto pritožujejo glede bremena vladnih predpisov. Poleg tega se poslovni inšpekcijski pregledi, ki jih izvajajo vladni uradniki za zagotavljanje javnozdravstvenih in varnostnih standardov, navadno izvajajo samovoljno in ad-hoc. Podjetja se za ugodno ali hitrejšo obdelavo procesov pogosto poslužujejo podkupnin. Obravnavanje gradbenih dovoljenj je bolj zamudno, a cenejše od

regionalnega povprečja, medtem ko je postopek za začetek poslovanja podjetij zamudnejši in dražji kot drugod v regiji južne Amerike (Sehested, 2017).

Venezuelska zemljiška uprava je prav tako močno izpostavljena korupciji. Korupcija negativno vpliva na lastninske pravice, ki so uradno zagotovljene z ustavo, vendar v praksi niso spoštovane. Podjetja zaznavajo zelo slabo zaščito premoženjskih pravic. Organi včasih samovoljno in brez odškodnine izvažajo zemljiško in zasebno lastnino. Zakon o poštenih cenah in stroških je nad upravne cene prinesel normo, ki še dodatno obremenjuje pravice zasebne lastnine. V primerjavi z regionalnim povprečjem je registracija nepremičnin v Venezueli manj zamudna in cenejša (Sehested, 2017).

Davčni zakoni se ne izvajajo enotno, uporabljajo se različni načini diskriminacije, podjetja se izmikajo plačilu davkov, kljub temu pa je le manjši odstotek podjetij poročal o dajanju daril med interakcijo z davčnimi uradniki. Proces nadzora plačevanja davkov v Venezueli so slabo razviti, stroški pa veliko večji od regionalnih povprečij (Sehested, 2017).

Ukvarjanje z uvozom in izvozom blaga vključuje veliko tveganje korupcije za podjetja. Poprask (2014) meni, da upravna meja nima preglednosti. Na območju venezuelskih meja se poslužujejo nezakonitega tihotapljenja blaga in podkupovanja carinskih uradnikov. Tihotapljenje predstavlja velik problem, saj tihotapstvo bencinskih derivatov vlado vsako leto stane več milijard USD. Carinski in trošarinski zakoni niso vedno v veljavi ali enotni in so diskriminatorni. Nekatere skupine, predvsem pa dobro povezane osebe ali podjetja, se lahko zaradi korupcije in povezav izognejo carinskim trošarinam. Carinski postopki so zelo dolgotrajni in zahtevni. Tuji vlagatelji lahko na spletni strani SENIAT (šp. *Servicio Nacional Integrado de Administración Aduanera y Tributaria*) poiščejo ustrezne informacije o carinskih in davčnih predpisih.

Več kot dve tretjini podjetij je neuradno poročalo, da bi v zameno za zagotovilo vladne pogodbe uradnikom prispevala nezakonita plačila in darila. Javna sredstva se zaradi nezakonitega podkupovanja pogosto preusmerjajo na posameznike in podjetja, priljubljenost med uradniki za javna naročila pa je vse večja. Večina javnih naročil ni predmet nujnih politik in zato niso izvzete iz odprtih ponudb. Uradniki, ki skrbijo za javna naročila in podjetja ostanejo kljub koruptivnim dejanjem nekaznovani. Za nadzor javne porabe je odgovoren Nacionalni razvojni sklad (v nadaljevanju FONDEN). FONDEN ima status družbe, ki je v lasti venezuelskega ministrstva za finance in je izvzeta iz obveznosti poročanja in razkritja, ki veljajo za vladne subjekte, kar delno prispeva k preusmeritvi javnih sredstev. V Venezueli se podjetjem svetuje uporaba orodja za ustrezno analizo javnih naročil za zmanjšanje korupcijskih tveganj (Sehested, 2017).

Preglednost v sektorju naravnih virov je skopa. Sehested (2017) poroča, da poslovni inšpekcijski pregledi vladnih uradnikov za zagotavljanje javnih okolijskih standardov pogosto potekajo samovoljno in ad-hoc, inšpektorji se v zameno za ugodno obravnavo ali hitrejšo obdelavo postopkov pogosto poslužujejo podkupnin.

Venezuelski zakon o boju proti korupciji kaznuje aktivno in pasivno podkupovanje, zlorabo uradnega položaja, izsiljevanje in pranje denarja ter se kaznuje z zaporno kaznijo od treh do desetih let. Zakon o boju proti korupciji se uporablja tudi za tretje osebe. Za javne uslužbence velja zakon, ki prepoveduje prevzem dragocenih daril. Darila pravno niso sporna, če ni namere zlorabe. V venezuelskem kazenskem zakoniku ni določb, ki kriminalizirajo podkupovanje tujih uradnikov. Vlada ne izvaja učinkovitih protikorupcijskih zakonov, zato se vladni uradniki ne kaznujejo vključno v korupcijska dejanja. Drugi zakoni, ki urejajo boj proti korupciji v Venezueli, vključujejo Zakon proti organiziranemu kriminalu, Organski zakon republiškega generalnega nadzornika, Nacionalni sistem davčnega nadzora, Statut javnih funkcij in kodeks etike javnega uslužbenca. Javna naročila urejata Zakon o delni ponudbi za reformo javnega naročila in Zakon o javnih naročilih. Za javne uslužbence veljajo zakoni in izjava o osebnih sredstvih. Venezuela je ratificirala dve pomembni mednarodni protikorupcijski konvenciji Konvencijo Združenih narodov proti korupciji in Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (Sehested, 2017).

Svoboda govora in tiska je zagotovljena z venezuelsko ustavo, vendar so te pravice v praksi in realnosti omejene. Ukrepi za novinarje so se v letu 2014 povečali, prizadevanja oblasti za omejevanje svobode govora pa prispevajo k močnim spodbudam k samocenzuri. Skoraj tretjina vseh venezuelskih novinarjev se vzdrži poročanja o pomembnih vprašanjih javnega interesa iz strahu pred posledicami maščevanja, medtem ko je skoraj polovica poročala o pritisku na spremembo vsebine zgodb. Usmerjenost na predsednika je kaznivo dejanje, za kar je zagrožena zaporna kazen do 30 mesecev. Zakon o socialni odgovornosti na področju radia, televizije in elektronskih medijev se uporablja za preprečevanje kritike medijev o vladi, tako na nacionalni, kot na mednarodni ravni. Javni organi nadzorujejo in omejujejo tudi svobodo interneta. Venezuelska zakonodaja zagotavlja svobodo dostopa do informacij, vendar so te pravice v praksi močno omejene. Medijsko okolje v Venezueli se šteje za brezplačno. Organizacije civilne družbe so pod pritiskom vladnih oblasti, svoboda zbiranja je predvidena v venezuelski zakonodaji, vendar v praksi ni zaščiten. Od leta 2010 do danes so evidentirani in dokumentirani številni vladni poskusi ustrahovanj in napadov na nevladne organizacije (Sehested, 2017).

7 BANČNI SISTEM

7.1 Valuta

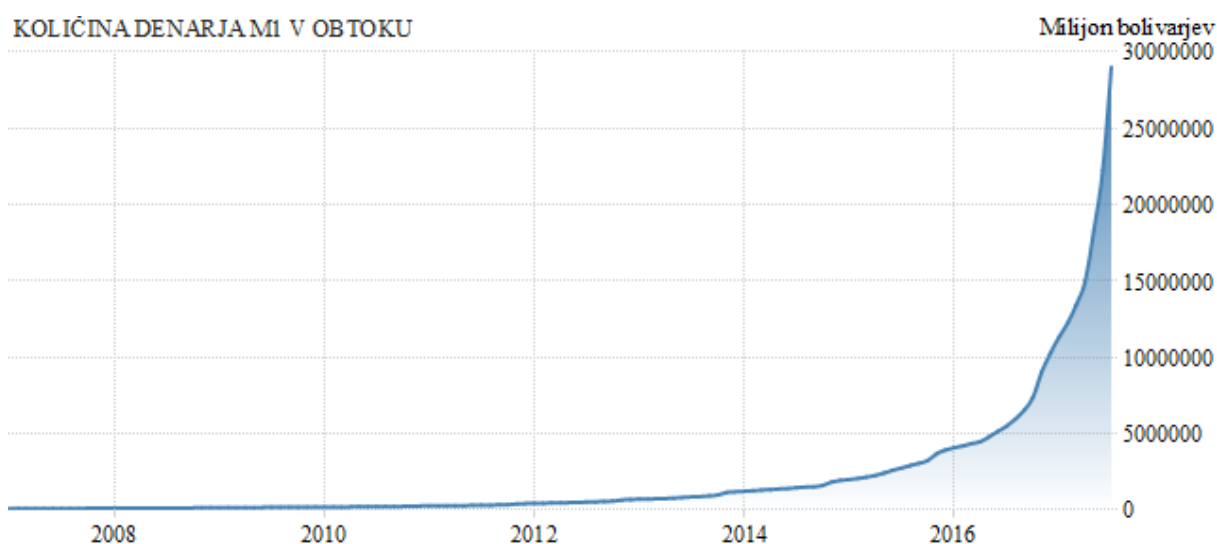
V tridesetih letih 19. stoletja je postala venezuelska valuta bolivar (šp. bolivar fuerte), z uradno oznako VEF, prej VEB s pomočjo nafte zelo stabilna. Skozi leta je drsela v negotovost, kot je še ne pomnijo. Ljudje imajo ogromno denarja, vendar ga morajo na poti v prazne trgovine nositi v nahrbtniku. Kot pravi Berwick (2016c), kriminalci izven meja (predvsem iz Kolumbije) kopičijo ogromno količine bolivarskih stotakov, ki predstavljajo polovico vseh bankovcev in kovancev v Venezueli, zato so 7. decembra 2016 izdali nove bankovce v

vrednostih 500, 1.000, 2.000, 5.000, 10.000 in 20.000 bolivarjev, stotake pa bodo ukinili do 20. julija 2017. Januarja 2010 je venezuelska vlada uvedla dvonivojski menjalni tečaj – tečaj za nepotrebno blago, tečaj za potrebno blago oziroma potrebščine, ljudje pa se poslužujejo tudi tretjega, neuradnega, ki ga imenujejo črna menjava.

Predsednik Maduro je v začetku leta 2017 dvignil minimalno mesečno plačo za 50 %. To je bilo že peto zvišanje v enem letu in pomeni 322 % zvišanje od februarja 2016. Minimalna plača znaša 40.000 bolivarjev oziroma 55 evrov (v nadaljevanju EUR) po uradnem tečaju in okoli 11 EUR po črnem. Po Madurovih besedah naj bi ukrep ohranil delovna mesta in zaščitil prihodek. Trenutna povprečna mesečna plača v Caracasu znaša 28 EUR, cena hipoteke, ki bi jo imeli za nakup stanovanja, pa se giblje okoli 22,91 % povprečne mesečne plače. Caracas je mesto z najcenejšim gorivom na svetu. Za liter goriva bi tam odšteli 0,01 EUR (Adamovic, 2017).

Dotaknila bi se tudi količine denarja, ki je v obtoku, prej pa bi opisala različne ukrepe denarne oskrbe. Vsi ukrepi niso pogosto uporabljeni v praksi, natančne razvrstitve pa so odvisne od države do države meni Smith (2015). M0 in M1, imenovana tudi ozek denar, običajno vključujeta kovance in bankovce v obtoku ter druge denarne protivrednosti, ki jih je mogoče zlahka zamenjati v gotovini. M2 vključuje M1 in kratkoročne vezane vloge v bankah in 24-urni sklad denarnega trga. M3 vključuje M2 in dolgoročnejshe vezane vloge in sklade denarnega trga z ročnostjo več kot 24 ur. M4 vključuje M3 in druge vloge. Izraz široki denar se uporablja za opis M2, M3 ali M4, odvisno od lokalne prakse. V Venezueli so si grafični prikazi zelo podobni. Slika 8 ponazori rast količine denarja v obtoku zadnjih desetih let.

Slika 8: Količina denarja M1 v milijonih bolivarjev

Vir: A. Fernandes, Venezuela Money Supply, 2017i.

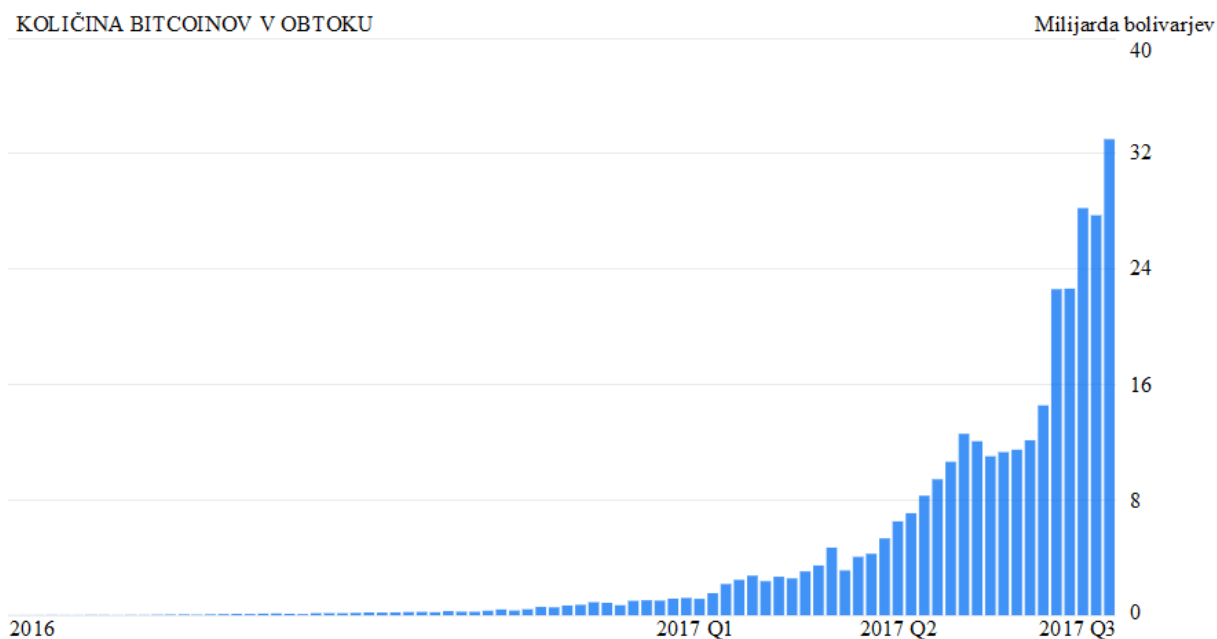
7.2 Črni trg

Martin (2017b) je mnenja, da je bila vrednost venezuelskega bolivarja vedno mnogo nižja od uradnega menjalnega tečaja za USD. Ob koncu leta 2013 je bila vrednost desetkrat nižja, proti koncu leta 2014 šestnajstkrat nižja, v začetku leta 2015 tridesetkrat, v sredini štiriinštiridesetkrat, čez tri mesece že sto šestnajstkrat, februarja 2016 je poskočila na sto šestdesetkrat in decembra 2016 na vrtoglavih šeststo osemdesetkrat. Martin (2017a) ugotavlja, da je veliko pomanjkanje zalog hrane, zdravil in ostalega blaga, močno pripomoglo k razvoju črnega trga.

7.3 Kriptovalute

Zaradi negotovosti in nestrpnosti ljudi, ki vključuje nezaupanje v sistem, vlado in njihov bančni sistem, se je poleg črnega trga močno povečalo tudi iskanje alternativ. Iz dneva v dan se povečuje tudi zanimanje za zanesljivejši plačilni sistem, nad katerim vlada nima nadzora. Rands (2017) je razkril, da je bitcoin avgusta leta 2014 uporabljalo 450 ljudi, do novembra 2016 pa je število naraslo na čez 85.000, kar je znak, da je v času recesije in težkih gospodarskih razmerah svoboden trg prava izbira. Bitcoin so začele uporabljati restavracije, kavarne, nakupovalna središča in podobno. Ljudje tej digitalni valuti verjamejo bolj, kot svoji lastni državni valuti. Z njim v sosednjih državah kupujejo dobrine, ki jih pri njih primanjkuje. Ljudje so mnenja, da je bitcoin zanje prava izbira, saj pridobiva na vrednosti, za razliko od bolivarja, ki mu vrednost vsakdan pada. 15. avgusta 2014 je pod okriljem Rodriga Souza nastala prva bitcoin izmenjevalnica imenovana Surbitcoin (Souza, 2017a), ki je del družbe Blinktrade (Souza, 2017b), ta pa ima v lasti tudi druge izmenjevalnice po svetu, kot so Foxbit v Braziliji, Urdubit v Pakistanu, Chilebit v Čilu in VBTC v Vietnamu, vse pa uporabljajo tehnologijo veriženja blokov (angl. Blockchain). Rudarjenje oziroma proces, pri katerem nastajajo novi bitcoini, je trenutno v idealnih pogojih (strojna oprema, internet in ugodna cena elektrike) zelo dober posel, saj z njim ljudje zaslužijo mnogo več, kot je višina njihove mesečne plače. Madurova vlada rudarje bitcoinov obtožuje ogrožanja stabilnosti mestnega električnega omrežja in nadnje pošilja policijo, jih obtožuje terorizma, kraje elektrike, pranja denarja in računalniškega kriminala. Kljub temu pa je porast, povpraševanje in količina bitcoinov v obtoku iz dneva v dan večja, kot prikazuje Slika 9.

Slika 9: Količina bitcoinov v obtoku (v bolivarjih)

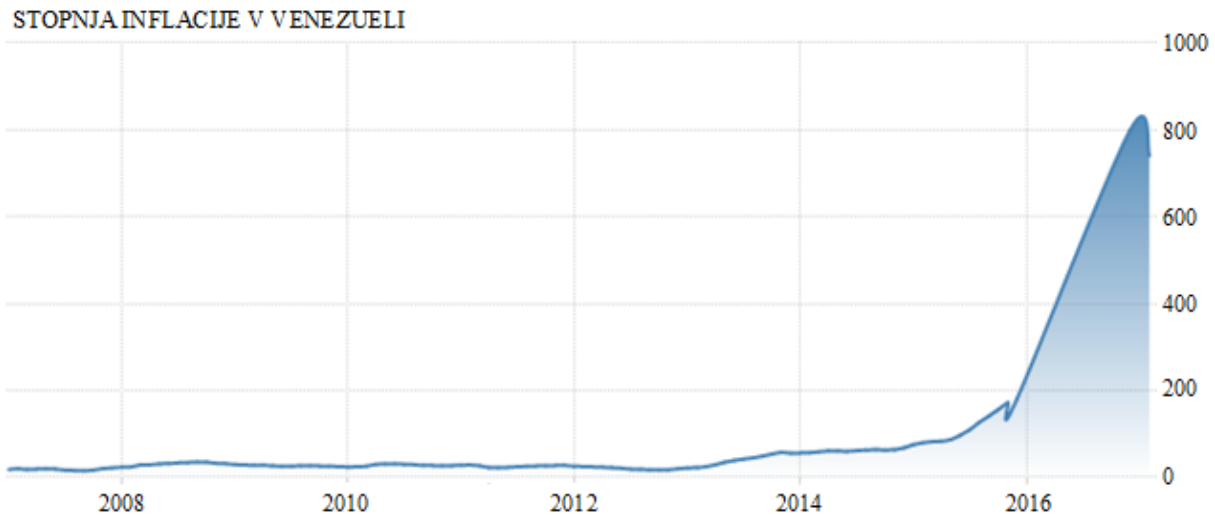

Vir: Coin Dance LocalBitcoins Volume (Venezuela), 2017.

7.4 Inflacija

Cene potrošniških dobrin so se v Venezueli od sedemdesetih let pa vse do leta 2017 gibale zmerno. Povprečna inflacija je bila slabih 33 %. Kot je vidno na Sliki 10, pa se je decembra 2015 enormno dvignila na 800 % in je na takšni vrednosti vse do danes. Potrebno je izpostaviti, da vlada Nicolása Madura že leto dni ni podala podatka o dejanski višini inflacije. Rudkowski (2016b) ob koncu letošnjega leta napoveduje inflacijo na neverjetnih 1.660 %, prihodnje leto pa mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund – IMF) napoveduje zvišanje inflacije celo na 2.880 %. Dolgoročno oziroma do leta 2021 napovedujejo rast celo na 4.500 %. Venezuela je tako na prvem mestu glede na inflacijo (hiperinflacijo) na svetu poroča Chenxi (2017).

Slika 10: Stopnja inflacije v Venezueli

Vir: A. Fernandes, *Venezuela Inflation Rate, 2017e.*

8 IZHOD IZ KRIZE

Možnosti za rešitev Venezuele iz gospodarske krize ostajajo odprte (Charner & Gillespie, 2017). Trdimo lahko, da ima lahko vsak posameznik, ne glede na strokovno podkovanost na tem področju, svoje mnenje, svoje teze ali teorije. Dejstvo je, da enotne rešitve ni, napovedi pa niso obetajoče. Vsi grafi, ki sem jih prikazala, kažejo katastrofalne rezultate in še mnogo slabše življenjske pogoje ljudstva. Madura so že nekajkrat poskusili odstaviti, opozicija se bori, demonstrira pa tudi prebivalstvo. V zadnjih mesecih je po uradnih podatkih zaradi demonstracij že blizu 50 mrtvih in nekaj 100 ranjenih.

Poznavalci in Martin (2017) pravijo, da bi se težave lahko rešile z devalvacijo nacionalne valute ali pa s poenotenjem deviznih tečajev, kar bi spodbudilo bolj racionalno uporabo redke tuje valute in odpravilo spodbude za prekomeren uvoziroma Trdi se, da bi devalvacija zmanjšala javnofinančni primanjkljaj, ker bi povečala bolivarsko vrednost izvoza nafte. S temi merili bi dosegli učinkovitost pri ravnanju s tujimi valutami, a malo je verjetno, da bi pomagale rešiti javnofinančni primanjkljaj.

Kot rešitev bi lahko služilo sodelovanje države z mednarodno skupnostjo, meni Berwick (2016a). Da bi krizo rešili in zmanjšali trpljenje ljudi in dolgove, se mora Venezuela boriti z dvema možnostma, z ohranitvijo pritoka uvoza, hkrati pa z povečanjem lastne proizvodnje in izvoza. Ena izmed opcij je definitivno tudi pomoč mednarodne skupnosti in prestrukturiranje dolgov. Možnosti ne bi smeli ocenjevati ideološko, temveč bi jo morali poudariti v smislu praktičnih meril za olajšanje položaja Venezuelcev.

Gospodarsko se mora Venezuela diverzificirati in ustaviti svojo čezmerno odvisnost od naftnega bogastva. Rudkowski (2016a) trdi, da je pomembna tudi odprava korupcije na vseh

področjih. Venezuelski urad za pravno pomoč želi spodbuditi odgovorno poročanje. Državljeni bi se zanj odločili in pritožbe z dokazi vlagali pod pogojem, da se s tem ne bi javno izpostavili. Tak sistem bi uporabili, če bi bili potem dejansko sprejeti tudi ukrepi. Urad za pravno pomoč v Venezueli lahko prispeva k boljši ozaveščenosti javnosti o korupciji, konkretnih ukrepih za odpravo korupcije in zaščito pritožnikov. Za doseganje ciljev je urad za pravno pomoč v Venezueli ob podpori Evropske unije vzpostavil številne podporne sporazume z regionalnimi in lokalnimi oblastmi (župani in guvernerji) ter nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami, zaščito uporabnikov in potrošnikov, socialnim razvojem in tako dalje.

SKLEP

Sanchez (2017) poudarja, da je Venezuela je nazoren primer, kako lahko želja po denarju, bogastvu, vladanju in pohlepu pripelje državo do propada. Gre za primer, ko mali ljudje čez noč izgubijo sanje in upanje ter vidijo, kako njihova prihodnost in prihodnost njihovih otrok umira. Ljudje se vsak dan borijo za obstoj in preživetje, žal poznajo tudi pravi pomen besed lahkota in pomanjkanje.

Razvite svetovne države, kot rešitev iz krize predlagajo ponovni zagon, bankrot države, odpis vseh dolgov, Venezuelska opozicija in njeni podporniki bi odstavili predsednika Madura, politiki in teoretiki bi zamenjali politično ideologijo, saj trdijo, da je socializem zastarel. Moje mnenje je, da vsi le govorijo in da nihče ne more storiti ničesar. Zakaj je do krize prišlo sem predstavila v zaključnem delu, bistvenega pomena pa je, da ugotovimo, kaj je cilj in kaj motiv pri rešitvi iz krize. Odvisno je tudi od tega, v čigavo korist bi krizo reševali, zato bi nam vsaka smer nakazala druge rešitve. Sprašujem se, kje je mednarodna skupnost, kje je ves svet, ki čez male ekrane spremlja in komentira upore demonstrantov, študentov, žena in njihovih otrok, ki se borijo za boljši jutri. Menim, da bi si vsi radi lastili Venezuelsko nafto in da med njih lahko štejemo ZDA in marsikatero evropske državo, ki očitno skupaj samo čakajo na padec države. Glede na trenutno stanje in še hujše napovedi, si težko predstavljam venezuelsko prihodnost. Zadeve postajajo vse strahotnejše, predsednik Maduro nima Chávezove karizme, da bi pomiril besne ljudi, definitivno je tudi brez finančnega načrta in brez prave rešitve poplačila državnega dolga.

LITERATURA IN VIRI

1. Adamovic, M. (2017). *Cost of Living in Venezuela*. Najdeno 30. maja 2017 na spletnem naslovu https://www.numbeo.com/property-investment/country_result.jsp?country=Venezuela
2. Barkindo, M. (2017). OPEC - Venezuela facts and figures. V *Organization of the Petroleum Exporting Countries*. Najdeno 13. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/171.htm
3. Berwick, J. (2016a). Venezuela Descends Into Chaos, Europe and US Next. V *The Dollar Vigilante* [video]. Najdeno 22. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=rn1AT3yh6I0>
4. Berwick, J. (2016b). Venezuela In Chaos With Work Camps and 1000% Inflation - Coming Soon To The West?. V *The Dollar Vigilante* [video]. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu https://www.youtube.com/watch?v=-VyzF_Vjp3I
5. Berwick, J. (2016c). The War on Cash Rages On in India and Venezuela. V *The Dollar Vigilante* [video]. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=equUCJ0AxCU>
6. Bolshevik, P. (2017). Why Do We Need Marxism-Leninism? V *TheFinnishBolshevik* [video posnetek]. Najdeno 11. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=8V2y86RCyM8>
7. Briganti, I. (2017). Venezuela crisis: Will President Maduro step down?. V *Fox Business* [video]. Najdeno 11. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=1EhyMYdg38M>
8. Charner, F., & Gillespie, P. (2017, 27. julij). Venezuela's political crisis explained. *CNN*. Najdeno 09. avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://edition.cnn.com/2017/07/26/americas/venezuela-politics-explained/index.html>
9. Chenxi, N. (2017). Hyperinflation nation. V *CGTN America* [video]. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=NCw9wkowTQM>
10. *Coin dance - Coin Dance Local Bitcoins Volume (Venezuela)*. Najdeno 07. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://coin.dance/volume/localbitcoins/VEF>
11. Harris, L. (2017). Crisis & chaos in Venezuela - Total Economic Collapse In Full Force. V *Elite NWO Agenda* [video posnetek]. Najdeno 30. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=GX3gillsiRQ>
12. DeFotis, D. (2017, 30. junij). Venezuela Selling Gold, Goldman Selling Venezuela Bonds?. *Barron`s*. Najdeno 25. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.barrons.com/articles/venezuela-goldman-selling-selling-gold-1498850055>
13. Durden, T. (2017, 09. januar). Venezuela Hikes Minimum Wage By 50% "Due To Economic War And Mafia Attacks". *Zerohedge*. Najdeno 25. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.zerohedge.com/news/2017-01-09/venezuela-hikes-minimum-wage-50-due-economic-war-and-mafia-attacks>
14. Durden, T. (2017, 18. april). Maduro Preparing To Swap Venezuela's Gold For Dollars. *Zerohedge*. Najdeno 25. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.zerohedge.com/news/2017-04-18/maduro-said-prepare-swap-venezuelas-gold-dollars-stay-power-unconstitutionally>

15. Hall, T. (2014). The Tower of David: Venezuela's vertical slum – Newsnight. V *BBC Newsnight* [video posnetek]. Najdeno 09. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=4ZrCzgprPT8>
16. Hall, T. (2017). Resistance and Repression in Venezuela – BBC Newsnight. V *BBC Newsnight* [video posnetek]. Najdeno 04. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=ChYbm4tmbmc>
17. Fernandes, A. (2017a). *Venezuela | Economic Indicators*. Najdeno 11. Marca 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/indicators>
18. Fernandes, A. (2017b). *Venezuela Corruption Rate*. Najdeno 11. marca 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/corruption-rank>
19. Fernandes, A. (2017c). *Venezuela Corruption Index*. Najdeno 11. marca 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/corruption-index>
20. Fernandes, A. (2017d). *Venezuela Unemployment Rate*. Najdeno 22. marca 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/unemployment-rate>
21. Fernandes, A. (2017e). *Venezuela Inflation Rate*. Najdeno 13. maja 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/inflation-cpi>
22. Fernandes, A. (2017f). *Venezuela Crude Oil Production*. Najdeno 15. maja 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/crude-oil-production>
23. Fernandes, A. (2017g). *Venezuela Gold Reserves*. Najdeno 09. junija 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/gold-reserves>
24. Fernandes, A. (2017h). *Venezuela Private Sector Credit*. Najdeno 29. junija 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/private-sector-credit>
25. Fernandes, A. (2017i). *Venezuela Money Supply*. Najdeno 02. julija 2017 na spletnem naslovu <https://tradingeconomics.com/venezuela/money-supply-m1>
26. Lagarde, C. (2017). República Bolivariana de Venezuela and the IMF. V *International Monetary Fund*. Najdeno 04. avgusta 2017 najdeno na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/country/VEN/index.htm>
27. Martin, A. (2017a). Empire Files: Venezuela Economy Minister—Sabotage, Not Socialism, is the Problem. V *TeleSUR English* [video posnetek]. Najdeno 07. julija 2017 na spletnem naslovu https://www.youtube.com/watch?v=rk1qlKu_RJo
28. Martin, A. (2017b). Empire Files: Abby Martin in Venezuela - Supermarkets to Black Markets. V *TeleSUR English* [video posnetek]. Najdeno 05. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=YUYWrPiUeWY>
29. Mccarthy, P. (2016, 04. julij). Venezuela crisis: learning from a nations's complete economic collapse. *Offgrid*. Najdeno 29. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.offgridweb.com/preparation/venezuela-crisis-learning-from-a-nations-complete-economic-collapse/>
30. Milne, J. (2017). Venezuela Undercover. V *ABC News (Australia)* [video posnetek]. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=3QjufxrigE4>
31. Moriarty, C. (2017). How Socialism Destroyed Venezuela -- Colin's Last Stand (Episode 34). V *Colin's Last Stand* [video posnetek]. Najdeno 15. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=uJqa-Z9Souc>

32. Ochs Sulzberger, A. (2017). Venezuela On The Brink Before National Elections | The New York Times. V *The New York Times* [video posnetek]. Najdeno 09. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=t5spRu4fDIE>
33. Pereda, A. (2017). *Venezuela unemployment rate*. Najdeno 30. julija 2017 na spletnem naslovu <http://countryeconomy.com/unemployment/venezuela?sc=LAB->
34. Poprask, C. (2014). Slovenija in svet - Osvobodimo se osvoboditeljev, o Venezueli, Cvetka Poprask, 25.4.2014. V *Vladislav Stres* [video posnetek]. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=JyrXUIJE0pc>
35. Prashant, D. (2017). Venezuela Crisis. V *Study IQ education* [video posnetek]. Najdeno 12. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=qpRIR68XKM8>
36. Puschak, E. (2015). What Is Socialism?. V *NowThis* [video posnetek]. Najdeno 25. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=OBYmeLBWjeI>
37. Rands, K. (2017, 03. februar). Why Venezuela's Currency Crisis Is A Case Study For Bitcoin. *Forbes*. Najdeno 22. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.forbes.com/forbes/welcome/?toURL=https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/02/03/why-venezuelas-currency-crisis-is-a-case-study-for-bitcoin/&refURL=&referrer=#a73a7e919b29>
38. Rudkowski, L. (2016a). You Won't Believe What We Saw In Socialist Venezuela. V *WeAreChange* [video posnetek]. Najdeno 03. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=UOQb7Y5QVO8>
39. Rudkowski, L. (2016b). Wheelbarrow Hyperinflation, From Venezuela To The U.S.. V *WeAreChange* [video posnetek]. Najdeno 03. julija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=SkF-VwtHgf0>
40. Sanchez, R. (2017, 27. julij). Venezuela: How paradise got lost. *CNN*. Najdeno 09. avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://edition.cnn.com/2017/04/21/americas/venezuela-crisis-explained/index.html>
41. Sehested, T. (2017). Venezuela Corruption Report. V *GAN Integrity*. Najdeno 24. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/venezuela>
42. Siegel, D. (2017). Socialism. V *Investopedia*. Najdeno 24. junija 2017 na spletni strani <http://www.investopedia.com/terms/s/socialism.asp>
43. Singh Rathore, M. (2017). Socialism Communism Capitalism - Philosophy optional - UPSC/IAS/. V *Study IQ education* [video posnetek]. Najdeno 25. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=-0mwfkrx2wk>
44. Smith, J. (2015, 24. april). Venezuela carries out \$1 bln gold swap with Citibank –media. *Reuters*. Najdeno 08. februarja 2017 na spletnem naslovu <http://www.reuters.com/article/venezuela-cenbank-idUSL1N0XL0TY20150424>
45. Smith, M. (2013, 11. januar). Venezuela, Oil and Chávez: a Tangled Tale. *CNBC*. Najdeno 12. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.cnbc.com/id/100373746>
46. Smith, S. (2014). Behind the Protests in Caracas: Venezuela Rising. V *VICE News* [video posnetek]. Najdeno 13. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=PwQcVx9-bpw>

47. Smith, S. (2016). Grocery shopping during Venezuela's food shortages. V *VICE News* [video posnetek]. Najdeno 13. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=5SeVv277d0I>
48. Smith, S. (2017). What is Socialism? V *World Socialist Movement*. Najdeno 24. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.worldsocialism.org/english/what-socialism>
49. Souag, M. (2016). Life on the line: Inside Venezuela's crisis - Talk to Al Jazeera (In the Field). V *Al Jazeera English* [video posnetek]. Najdeno 07. julija 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=d0wPU3KOr90>
50. Souza, R. (2017a). *Surbitcoin - The first bitcoin exchange in Venezuela*. Najdeno 17. januarja 2017 na spletnem naslovu https://surbitcoin.com/en_US/
51. Souza, R. (2017b). *The blockchain financial network for the masses*. Najdeno 17. januarja 2017 na spletnem naslovu <https://blinktrade.com/>
52. The Inter - Parliamentary Union. (1998). *Democracy: Its principles and achievement*. Najdeno 27. junija 2017 na spletnem naslovu http://www.ipu.org/PDF/publications/DEMOCRACY_PR_E.pdf
53. Whistler, S. (2017). Why is Venezuela a catastrophe? - VisualPolitik EN. V *VisualPolitik EN* [video posnetek]. Najdeno 01. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=0SP2cXoeOxY>
54. Wilpert, G. (b.l.). *Constitution - Title I: Fundamental Principles (Art. 1-9)*. Najdeno 15. maja 2017 na spletnem naslovu <https://venezuelanalysis.com/constitution/title/1>
55. Young, A. (2017). The debate - The Battle for Venezuela: Pressure mounting on Maduro ahead of Sunday's vote. V *France 24 English* [video posnetek]. Najdeno 11. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=hU2KQaKlOtc>